

12.10.2023

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Malmin Kiitotienkortteleiden asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2023-007667 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Malmin Kiitotienkortteleiden asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja esittää kantanaan seuraavaa.

4.9.2023 päivätyn osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan asemakaavan muutosalue sijoittuu keskeisesti Malmin entisen lentokentän alueelle. Kiitotienkortteleiden asemakaavan muutosalueesta suunnitellaan Malminkentän keskusta. Kaava-alue rajautuu lännessä Sunnuntaipalstojen pientaloalueisiin sekä niiden väliin suunniteltavaan Sunnuntaikortteleiden alueeseen. Pohjoisessa alue ulottuu Malminkaari -kadulle ja Fallkullan puistoalueen eteläreunalle. Idässä alueen rajana on Ensimmäinen kiitotie ja etelässä Nallenrinteen ja Lentoasemankortteleiden kaava-alueet.

Nykyisin alueella sijaitsee keskeinen osa Malmin entisen lentokentän kiitoradoista ja niitä palvelleita huoltoreittejä. Asfaltoitujen pintojen ympärillä maasto on suurimmalta osin avointa niittymäistä aluetta, jossa kasvillisuus on pidetty matalana. Alueen länsireunassa on puustoinen vyöhyke, jonka kautta kulkee lentokenttää kiertävä ulkoilureitti. Entiselle kenttäalueelle on viime vuosina rakennettu täydentäviä jalankulun ja pyöräilyn kulkuväyliä sekä muita väliaikaiskäytön rakenteita. Maastonmuodoiltaan alue on kauttaaltaan tasainen. Pohjoispäässään alue ulottuu Malminkaari-kadulle. Suunnittelualueeseen kuuluu Malminkaaren ja Vasaratien välissä sijaitseva rakentamaton asuinkerrostalokortteli. Alueen eteläpäässä on toimisto- ja hallitiloja sisältävä rakennus, joka toimii väliaikaiskäytössä Stadin ammattiopiston logistiikkakoulutuksen väistötilana sekä kaksi kevytrakenteista hallia.

Voimassa olevissa asemakaavoissa (1964/1977/2019) alue on merkitty lentokenttäalueeksi (LL), asuinkerrostalojen korttelialueeksi (AK), puistoalueeksi (P) sekä katualueeksi. Helsingin kaupunki omistaa alueen ja kaavoitus on tullut vireille kaupungin aloitteesta. Kaupunkisuunnittelulautakunnan 1.12.2015 hyväksymässä ja 29.11.2016 muuttamassa Malmin lentokentän alueen kaavarungossa alue on merkitty suurimmalta osin Kerrostalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AK) sekä Kerrostalovaltaiseksi asumisen ja hallinnon sekä palvelujen alueeksi (AK/P). Sunnuntaipalstoihin rajautuva länsireuna on kapealta osaltaan merkitty

12.10.2023

Asuntoalueeksi, jolle saa rakentaa pientaloja ja kerrostaloja (A). Keskeisimmät korttelialueet on merkitty keskustatoimintojen alueeksi sekä kerrostalovaltaiseksi asuinalueeksi (C/AK) ja pieneltä osin julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi (PY). Alueen itäreuna on merkitty puistoalueeksi (VP). Neljännen kiitotien alue on merkitty katuaukioksi/toriksi ja sen kautta kulkee raitioliikenteen yhteystarvemerkinä pohjoiseen, etelään ja länteen. Kiitoteillä on merkintä ”Historiallisen kiitotien linja, kiitoteiden linjaukset tulee huomioida kaupunkirakenteen suunnittelussa siten, että niiden luettavuus säilyy uudessa kaupunkirakenteessa”.

Yleiskaavassa 2016 kaavoitettava alue sijoittuu lähikeskusta C3, asuntovaltainen alue A2 sekä A4 alueille. Yleiskaava toimii alueen suunnittelun lähtökohtana. Alueelle suunnitellaan vaihtelevan mittakaavaista rakentamista ja kaupunkielämälle erilaisia tiloja kapeista kävelyreiteistä avariin kaupunkimaisemiin. Tiivein rakentaminen sijoittuu alueen keskelle, raitiotiepysäkin läheisyyteen. Pienimittakaavaisin rakentaminen sijoittuu alueen länsireunalle, Sunnuntaipalstojen viereen. Alueen pysäköinti sijoitetaan pääosin keskitetysti pysäköintilaitoksiin. Viikin-Malmin pikaraitiotien linjaus on ollut keskeinen tekijä suunnittelussa. Pikaraitiotien linjaus kulkee yleissuunnitelman mukaisesti Ilmasillantieltä Neljättä kiitotietä ja Toista kiitotietä pitkin Pikitehtaankadulle.

Yhtenä tärkeänä suunnittelun lähtökohtana on toiminut myös puistoverkosto, joka noudattaa jo kaavarungossa määriteltyjä linjauksia. Suunnittelualueen itäreunalle sijoittuu merkittävä osa tulevasta Lentoasemanpuistosta, jonka suunnittelusta järjestettiin avoin kansainvälinen maisema-arkkitehtuurikilpailu. Puiston yleissuunnitelma on laadittu kilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta. Keskeinen Lentoasemanpuisto muodostaa uuden puisto-akselin hangaarin ja terminaalin sekä Fallkullan välille, ollen osa myös laajempaa puistokokonaisuutta. Lentoasemanpuisto muodostaa keskeisen osan koko Malminkentän aluetta yhdistävää laajaa puistoverkostoa.

Kaupunginmuseon kanta

Malmin lentoaseman avajaisia vietettiin vuonna 1938. Malmin lentoasema oli pääkaupunkiseudun ensimmäinen siviililentoliikenteen maalentoasema, joka yhdisti Suomen myös kansainväliseen lentoliikenteeseen. Lentokenttä toimi myöhemmin pääkaupungin yleisilmailun vilkkaana keskuksena. Malmin lentokentällä on merkittävä historia siviili- ja sotilaskenttänä sekä yleisilmailun tukikohtana. Pitkäaikaisen toiminnan ansiosta on lentokenttäalueesta muodostunut myös vaikuttava kulttuurimaisema, jonka keskipisteenä ja maamerkinä on terminaali-rakennus (Välikangas, Englund, Ermala, Rosendal, 1938). Terminaalin molemmin puolin on symmetrisesti ilmailua palvelevia rakennuksia,

12.10.2023

joista merkittävimpänä ja vanhimpana lentokonehangaari (Englund, Ermala, Sade-niemi, 1937).

Malmin lentoasema kuuluu valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY 2009) luetteloon. Kohdekuvauksessa kenttäkokonaisuuteen lasketaan kuuluvaksi terminaalirakennus, lentokonehalli sekä kiitoradat. Kuvauksen mukaan ensimmäiset neljä betonikiitorataa olivat 800 metrin mittaisia. Vuoden 1940 olympialaisten takia pääkiitorataa jatkettiin 1400-metriseksi. Kiitoratoja on myöhemmin laajennettu ja päällystetty uudelleen. Lentoasema on valittu myös kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään valikoimaan suomalaisen modernismin merkkiteoksia.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan alueen eri kortteleihin suunnitellaan vaihtelevan korkuista rakentamista. Jalankulkijoiden mitakaava ja kävely-ympäristö on pyritty huomioimaan korostamalla rakennusten alimpia jalustakerroksia. Myös korkeampien rakennusten yläkerroksia korostetaan tunnistettavilla piirteillä. Suunnittelualueen vieressä sijaitsevat terminaali- ja hangaarirakennukset on suojeltu sr-1-merkinnällä sekä viereinen autotallirakennus sr-2-merkinnällä. Malmin lentokentän alueen kaavarungon mukaan kiitoteiden linjaukset tulee huomioida kaupunkirakenteen suunnittelussa siten, että niiden luettavuus säilyy uudessa kaupunkirakenteessa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan kiitoratojen historialliset linjaukset tulevat säilymään ja ovat uuden kaupunkirakenteen suunnittelun lähtökohta ja alueen keskeinen identiteettiä tukeva. Kiitoteiden laajuus pyritään säilyttämään kaupunkirakenteessa toteuttamalla kiitoteiden tilalle tulevat kaupunkitilat kiitoteiden levyisinä. Kiitoradoista suunnitellaan alueen keskeisiä kaupunkitiloja, joissa on rakentamisella rajattuja vehreitä aukiotiloja jalankululle sekä pyöräilylle. Kiitoratojen akselit avaavat kaupunkirakenteeseen pitkiä näkymiä sekä alueen sisällä että alueelta ympäristöön. Kiitoteiden sijoille tulevat uudet kaupunkitilat nimetään kiitoteiden numeroinnin mukaan.

Malmin lentokentän suunnittelualue on arkkitehtuuriltaan, rakennushistorialtaan ja käytöltään ainutlaatuinen. Museo on aiemmissa lausunnoissaan korostanut, että Malmin terminaalirakennuksen rakennustaiteellisia ja kulttuurihistoriallisia arvoja tulee vaalia. Museo on myös nostanut esiin, että lentokenttärakennusten rakennustaiteellisten arvojen tulee näyttäytyä kävijöille häiriöttä ja terminaalin erityisyys arkkitehtuurikohteena säilyttää. Suunnittelussa tulee huomioida kenttäalueen näkymät sekä päälinjat ja jättää lentokentän kiitoratojen muodostama keskeinen avoin tila aukio- ja viherympäristöksi.

Malmin lentokentän alueesta on laadittu useita selvityksiä, kuten Malmin lentoasema, ympäristöhistoriaselvitys (Arkkitehtitoimisto Freese

12.10.2023

Oy, Arkkitehtitoimisto Schulman Oy, 2016) ja Malmin lentoasema, uusiokäytön idea-suunnitelma (Arkkitehtitoimisto Freese Oy, Arkkitehtitoimisto Schulman Oy, 2016). Kaupunginmuseo katsoo, että kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta alueelta tehdyt selvitykset ovat riittäviä.

Kaupunginmuseo pitää tärkeänä, että suunnittelun lähtökohtana pidetään kiitoteiden historiallisten linjausten säilyttämistä. Alueen yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee kuitenkin toteuttaa niin, että lentokenttäalueen rakennuksien ja kiitoratojen historia on edelleen ymmärrettävissä. Malmin lentoaseman ympäristöhistoriaselvityksessä korostetaan terminaali- ja hangaarirakennusten yhteyttä lentokenttään sekä avaraan maisemaan ja avoimen tilan säilymisen todetaan kuuluvan rakennusten arkkitehtuuriin. Museo esittää, että riittävän avointa maisemaa sekä tärkeitä näkymiä, erityisesti terminaalirakennuksen osalta, vaalitaan ja alueen uudisrakennukset toteutetaan nämä kulttuurihistoriallisesti merkittävät ominaispiirteet huomioiden. Nämä seikat tulee ottaa asemakaavamääräyksissä huomioon.

Kiitoteiden linjausten ja mittakaavan lisäksi niiden alkuperäisestä käytöstä kertovat ominaisuudet, kuten käytetyt materiaalit ja merkinnät ovat kulttuurihistoriallisesti tärkeitä yksityiskohtia, joita säilyttämällä myös korostetaan uuden rakennettavan alueen omaleimaisuutta sekä identiteettiä ja sidotaan uusi alue osaksi entisen lentokentän historiaa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiitotiekokonaisuuden säilyttämiseksi tulee pyrkiä vaalimaan myös kiitoteiden myöhempiä muutoksia ja lisäyksiä. Mahdollisuuksien mukaan myös muita lentokentän käytön historiaan liittyviä yksityiskohtia, kuten valaisimia, opasteita ja rakennelmia, tulisi pyrkiä säilyttämään muistona alueen ainutlaatuisesta historiasta. Museo esittää, että tulevissa suunnitelmissa huomioidaan nämä arvokkaat ominaispiirteet sekä ratkaisut ja, mikäli kiitoteiden vanhoja merkintöjä tai pinnoitteita ei voida säilyttää, ne tarvittaessa ennallistetaan.

Malmin Kiitotienkortteleiden suunnittelualueella ei sijaitse tunnettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kulttuuriperintökohteita.

Kaupunginmuseolla ei ole kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta muuta huomautettavaa osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

5 (5)

12.10.2023

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Postiosoite
PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite
Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin
+358 9 310 1060
Faksi
+358 9 310 36664

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
fi0680001200062637
Alv.nro
fi02012566